

De naam van den eerste wordt naar de gewoonte dier dagen verlatijnscht. Hij was een Franschman, Michel *Notre-Dame* geheeten, en werd in 1503 in Zuid-Frankrijk geboren. Hij was dokter in de geneeskunde en woonde te Salon, waar hij zich ook veel met wonderkuren, voorspellen en waarzeggen inliet. Daar schreef hij zijn voorspellingen, die zeer de aandacht trokken.

Catharina de Médicis, de Fransche koningin, die zulk een groote rol speelde in de gebeurtenissen in de tweede helft der 16de eeuw, riep hem aan haar hof, om haar tot waarzegger te dienen. Ook werd hij lijfarts van koning Karel IX, onder wien later de schrikkelijke Bartholomeüs-nacht plaats vond.

Wat zijn zoogenaamde voorspellingen betreft, deze werden herhaaldelijk uitgegeven, o.a. nog in 1866. Een bewijs van het gezag, er aan toegekend, is wel, dat ruim 100 jaar geleden de paus het nog noodig achtte ze te verbieden, wijl er ook de ondergang van het Pausdom in geprofeteerd werd. Of dit laatste juist is, durf ik niet zeggen, want de voorspellingen van Nostradamus, alle vervat in vierregelige verzen, zijn, zoover ik ze gelezen heb, zóó duister van taal en stijl, (ongerekend nog het oude Fransch,) dat men er zoo ongeveer uit kan maken wat men wil. Zoo bijv., naar ik mij herinner, de profetie over den dood van Lodewijk XVI. Toch waren er, en zijn er denkelijk nog duizenden, die Nostradamus als een echt profetie beschouwen. In elk geval heeft men toch weinig aan zijn voorspellingen, wijl eerst nadat de feiten hebben plaats gehad, aangeduid kan worden, dat hij ze heeft voorzien. En hoe dan nog? — Hij stierf in 1566.

Mevrouw Marie Anna Lenormand was ook een Fransche, die geboren werd te Alençon in 1772.

Zij beoefende talen, dichtkunst, muziek en hield zich al jong bezig met kaartleggen en waarzeggerij. Daarvoor stichtte zij, 22 jaar oud, een soort van waarzegkantoor, dat grooten naam verkreeg. Zelfs personen uit de hoogste standen raadpleegden haar, o.a. Keizer Napoleon I, diens eerste vrouw Josephine en later Keizer Alexander I van Rusland. Zij verdiende schatten met haar kunst van voorspellen, doch geraakte er ook meermalen door in de gevangenis. Zelfs werd zij in 1809 uit Frankrijk verbannen, en wreekte zich door te Brussel in een geschrift den val van Napoleon te voorspellen, gelijk zij ook de latere wederverheffing van zijn geslacht moet hebben geprofeteerd. Dit geschrift werd eerst in 1814 uitgegeven. Ook schreef zij een geschiedkundig werk.

Dat de waarzeggerij haar niet onvoordeelig was geweest, bleek bij haar dood in 1843. Zij liet bijna een millioen francs na.

Het is niet noodig, beide genoemde personen slechts als handige bedriegers te beschouwen. De Schrift leert ons in tal van voorbeelden, hoe er een satanische macht is, die den menschen, welke zich aan haar overgeven, bovennatuurlijke gaven en krachten verleent. Des te meer reden om er zich verre van te houden. 't Is zeer opmerkelijk, dat juist in tijden van toenemend ongelooft als de onze, de waarzeggerij weer opbloeit en velen zich tot haar wenden.

Bedenkt men, hoe Nostradamus de raadsman en voorlichter was van de meest invloedrijke personen in Frankrijk, en dat in zoo felbewogen tijden vol beroering; hoe Lenormand door vorsten als Napoleon en Alexander werd geraadpleegd; dan is duidelijk, hoeveel waarheid er ligt in de woorden, aangehaald in de vraag bovenvermeld.

A. J. H.



De Schrift in onze woorden en uitdrukkingen.

Buitengewoon vele woorden en uitdrukkingen in onze taal zijn aan de Schrift ontleend, enkele malen met wijziging of zelfs vermindering van de eigenlijke beteekenis.

De meest gelezen Bijbelboeken hebben uiteraard ook het meest tot deze verrijking onzer taal met zinrijke uitdrukkingen, staande woorden en beeldspraak bijgedragen.

Komen we in de geregelde behandeling dezer boeken eens aan de vier Evangelien, dan zal het ons daar vooral in het oog vallen, hoeveel Bijbelsche uitspraken tot de vergrooting van onzen taalschat de stof geleverd hebben.

Loopen we evenwel niet vooruit, maar nemen we den draad weer op, waar we dien hebben laten liggen, dan moet onze nalezing zich thans bepalen tot de beide boeken der Koningen.

Overgroot is de oogst daar niet, maar toch de moeite van het binnenhalen wel waardig.

Ieder ging zijns weegs is een staande uitdrukking geworden, die voor 't eerst in 1 Koningen 1 : 49 in dien vorm voorkomt. Zij wordt dan gebruikt om het uiteengaan van een menigte of vergadering aan te duiden.

Geen haar zal u gekrenkt worden is een andere vorm van de geruststellende toezegging: „daar zal niet van zijn haar op de aarde vallen,” zooals 1 Kon. 1 : 12 laat lezen. Diezelfde beoordingen worden ook bij herhaling in de boeken van Samuël gebruikt en later weer in Daniël, Lukas en de Handelingen, en steeds om sterksprekend uit te drukken, dat iemand niet het geringste leed geschieden zou.

Als een mensch in rust en vrede, zonder kommer of zorg voor tijdelijke dingen leeft, dan wordt ter aanduiding daarvan de spreekwijze gebezigd, dat hij onder *zijn wijnstok* en onder *zijn vijgeboom* zit. De rust en voorspoed, door Israël en Juda onder Salomo's regeering genoten, worden met die woorden in 1 Kon. 4 : 25 geteekend.

Salomo's wijsheid, in de laatste zes verzen van datzelfde hoofdstuk beschreven, heeft allereerst de uitdrukking *zoo wijs als Salomo* doen ontstaan. Die uitdrukking is in de volkstaal nog al eens vervormd. Spottenderwijs, als men iemand wil teekenen, die waant de wijsheid in pacht te hebben, zegt men dan nog liever: „Zoo wijs als Salomo's kat, die van wijsheid de pooten brak” of „van de trappen viel.” Heel mooi is dat niet gezegd, maar de beteekenis is vrij doorzichtig; immers wie zoo wijs is als die kat, schiet juist te kort in wat hij moet kunnen.

Munt iemand nu juist niet door schranderheid uit, dan zegt men van hem: Salomo is bij hem niet thuis. De hoorder weet er dan genoeg van.

Niet zoo dikwijls, maar toch nog wel wordt een vergadering van onervaren of jeugdige raadgevers een Rehabeamsraad geheeten. 1 Kon. 12 : 6—11 geeft daarvan de verklaring.

De raven zullen het u niet brengen. Zoo luidt de waarschuwing, waarmede men te kennen geeft, dat er gearbeid of gezwogd moet worden om het noodige om te leven te verkrijgen. 't Is duidelijk, dat de spreker daarmede wil te kennen geven, dat het geval van Elia, wien de raven wel brood en vleesch brachten, een uitzondering op den regel is, die voor de menschen geldt. (1 Kon. 17 : 3—6.)

Met een „verborgen zegen” bedoelt men gemeenlijk, dat iets, dat nietig, gering of ontoereikend schijnt, toch nog lang kan strekken, of op ongedachte, wonderbare wijze in behoeften kan voorzien. Hierbij kan gedacht worden aan de geschiedenis der weduwe van Zarphat, 1 Kon. 17, bij wie een weinig meel en olie zoo lang heeft gestrekt. Maar dan schijnt er verband te zijn met wat in Jesaja 56 : 8 voorkomt: „Verderf ze niet, want er is een zegen in.”

Profeten, die brood eten, zijn dezulken, wier getuigenissen en voorzeggingen maar niet als betrouwbaar moeten aange-

merkt worden. Zulke waren de vierhonderd en vijftig profeten van Baäl en de vierhonderd profeten van het bosch, die van de tafel van Isebel aten. 1 Kon. 18 : 19. Die valsche profeten aten dus het brood van Isebel. Als tegenstelling met den waren profeet Elia, die veertig dagen vastte, evenals Mozes, kwam de uitdrukking in haar minachtende bedoeling nog sterker uit.

In Amos 7 wordt nog verhaald van den priester Amazia, die tot Amos zeide: „Gij ziener, ga weg, vlied in het land van Juda en eet aldaar brood, en profeteer aldaar.” Dat zou dan kunnen beduiden: zoek daar uw brood met profeteeren. Allicht vinden we ook hierin de grondgedachte van profeteeren om den broode.

Niet onmogelijk, schoon minder waarschijnlijk is het, dat in verband met de geschiedenis van de zending van den man Gods uit Juda tot Jerobeam, een profeet, die brood eet, een ongehoorzame profeet is, een, die het woord Gods losgelaten heeft. 1 Kon. 13.

Van iemand, die besluiteloos is, die weifelt of niet weet, welke partij hij kiezen zal, die dus tusschen twee tegenstrijdige meeningen geslingerd wordt, wiens hart nog aan het eene hangt, terwijl het geweten hem vermaant om zich beslist voor het andere te verklaren, zegt men, dat *hij hinkt op twee gedachten*. 1 Kon. 18 : 21. De uitdrukking is ongemeen schilderachtig. De halfheid, die voor de besliste keuze terugdeinst, treedt daarin onder een treffend beeld voor onzen geest.

Baälspriesters is eveneens een term, aan dat hoofdstuk ontleend. 1 Kon. 18 en 2 Kon. 11. Het zijn valsche leeraren, leugenprofeten, die van den reinen dienst Gods aftrakken. In den strijd van Puriteinen en Gereformeerden tegen de vermenging van waarheid en leugen, van het Goddelijke en het menschelijke in de Engelsche en Roomsche kerk, werden de priesters vaak Baälspriesters genoemd.

Een kind van Naboth (1 Kon. 21.) is volgens sommige neen overzettelijk mensch, die volstandig weigert, een voorslag aan te nemen. Maar, dewijl er wel bijgevoegd wordt: „vroeg groot en toch zot,” mag hier misschien gedacht worden aan een naamsverwisseling met Nabal, wiens naam en daad dwaasheid was en die uit Davids geschiedenis bekend is.

In het snoed bedrijf van Isebel om den rechtvaardigen Naboth ten val te brengen, liet deze goddelooze koningin een vasten uitroepen. Op dien vastendag moesten twee gekochte getuigen Naboth van laster tegen God en den koning beschuldigen. Die beschuldiging leidde tot zijn doodvonnis. Vandaar de waarschuwend uitdrukking: *als Isebel een vasten uitroept, dat Naboth voor zijn wijngaard zorge*, wat dan zeggen wil: als de goddeloozen zich vroom gaan aanstellen, laten dan de vromen zich behoedzaam toonen. Met deze uitdrukking loopt gelijk de waarschuwing: als de vos de passie preekt, boer! pas op je ganzen!

In hoofdstuk 22 vindt Achab zijn dood in een veldtocht tegen de Syriërs, waartegen Micha, de profeet, zijn waarschuwend stem had laten hooren, toen hij onder meer zeide: „Ik zag het gansche Israël verstrooid, gelijk *schapen, die geen herder hebben*.” Zulke schapen zonder herder noemt nu onze taal een menigte, die geen leider heeft.

In het tweede boek der Koningen (2 Kon. 2 : 13.) wordt gemeld, dat Eliza den mantel van Elia opnam, als zinnebeeldige aanduiding, dat het profetenambt op hem was overgegaan. Als nu iemand in zijn voorzeggingen gefaald, of in zijn vermoeden gewaagd heeft, dan zegt hij tot zijn verontschuldiging, dat hij geen profeet is, of dat hij zich ook den *profetenmantel* niet omhangen kan. Met die woorden geeft hij ook wel vooruit reeds te kennen, dat hij niet kan instaan, dat wat hij voorzegt of vermoedt, nu ook werkelijkheid zal blijken.

Is het ergens vervelend doodsch of stil; wordt er geen teeken van leven bespeurd; is er kennelijke achteruitgang, die niet te stuiten schijnt, dan zegt men: *de dood is in den pot*. Deze uitdrukking is klaarblijkelijk overgenomen uit 2 Kon. 4 : 40.

Dat verhaal wordt ingeleid met de mededeeling, *dat er honger in het land was*. De uitdrukking komt ook elders in de Schrift

voor. Schertsenderwijs wordt er, als de kinderen of aanzittenden met groote graagte de opgedichte spijze gaan nuttigen, gezegd, dat er honger in het land is.

Nog komt in dat hoofdstuk het verhaal voor van een man van Baäl Salisa, die den profeet Elisa twintig *gerstebrooden* bracht. De profeet liet die door zijn dienaar aan de profeten zonen voorzetten. Wil men nu te kennen geven, dat iemand niet tot den kring der ingewijden behoort, of geen profeet of profetenzoon is, dan gebruikt men het gezegde: *hij heeft niet meegegeten van de gerstebrooden*, en dan meestal in den spot-tenden zin van: *hij is niet een van de schrandersten*.

In 2 Koningen 6 wordt verhaald van een van de kinderen der profeten, wiens bijl, of althans het ijzer er van, in het water was gevallen. Eliza deed het ijzer bovendrijven met er een afgesneden hout heen te werpen. Zoo redde hij den man uit zijn verlegenheid. *Hij is het bijltje kwijt*, zegt nu de volkstaal van iemand, die verlegen en bedremmeld staat, omdat hij niet weet wat aan te vangen.

In hoofdstuk 4 komt weer de Baälspriester voor, Mattan, die door het volk voor de altaren gedood werd.

In hoofdstuk 14 : 26 wordt gezegd, dat de Heere zag, dat de ellende van Israël zeer *bitter* was. Naast de uitdrukking: *een beginsel der smarte*, door den Heere Jezus Zelfen gebruikt, ontstond de gelijkbeteekenende spreekwijze: *een begin van bitter lijden*, om aan te duiden, dat er iets gebeurt, dat een eerste voorval is van een gansche reeks van jammeren.

In hoofdstuk 19 wordt medegedeeld, dat de godvreezende koning Hiskia *opging* in het huis des Heeren met de brieven, hem namens den Assyrischen koning gezonden. In het 20ste hoofdstuk wordt hem toegezegd, dat hij ten derden dage weder naar het huis des Heeren zal *opgaan*. Uit dat opgaan der Israëlieten naar hun op den berg gebouwen tempel is te verklaren, dat ook in ons laag en vlak land de gang naar het huis des gebeds of de kerk met het woord opgaan wordt benoemd.

Toen Manasse het volk van Juda deed dwalen en Jeruzalem met zijn gruwelen vervulde, zeide de Heere, de God Israëls: Ziet, Ik zal een kwaad over Jeruzalem en Juda brengen, dat een ieder, die het hoort, *beide zijne ooren zullen klinken*. Onze taal nam die uitdrukking over, waarbij opgemerkt moet worden, dat in een Bijbelvertaling, vóór de Statenvertaling in gebruik, inplaats van *klinken tuiten* stond. *Zijn ooren zullen er van tuiten* zegt men nu nog van iemand, die weldra verbaasd zal opzien over wat hij vernemen zal.

En is er in iemands afwezigheid veel over hem gesproken in eenig gezelschap, dan voegt men hem wel eens toe: mij dunkt, dat uw ooren er wel van getuit zullen hebben.

Soortgelijk gebruik wordt er van de uitdrukking gemaakt, als ergens veel en luid gesproken of lang en luidkeels gezongen is.

De lezing van de beide boeken der Koningen met het doel om op te sporen, hoe zij tot de verrijking van onze taal hebben bijgedragen, is hiermede ten einde.

Er volgen nog vier historische boeken, waaruit de taal veel minder heeft overgenomen. Het zijn die van de Kronieken, van Ezra, Nehemia en Esther. We zullen die in één artikel kunnen afdoen.

H. J. E.



VARIA.

Jabroer.

Bij velen heet een treflijk man,
Wie nimmer toornen kan.
Maar ik zeg, naar een andre leer:
Een jabroer is 't — niets meer.

A. J. H.

